

ӘОЖ 343.14

Е.Т. Алимкулов, А.К. Жанибеков

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, қылмыстық құқық, қылмыстық іс жүргізу және криминалистика кафедрасы з.ғ.к., Қазақстан, Алматы қ.

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Қылмыстық құқық, қылмыстық іс жүргізу және криминалистика кафедрасы PhD докторанты, Қазақстан, Алматы қ.

E-mail: alerbol@mail.ru

### Қылмыстық іс жүргізу құқығындағы дәлелдеу теориясының маңызы

**Андағпа.** Мақалада қылмыстық іс жүргізу құқығының негізгі құрамдас бөлігі дәлелдеу теориясының мәні мен маңызы қарастырылады. Дәлелдеу теориясы зерттейтін негізгі мәселелерді сараптай келе, олардың ерекшеліктері мен негізгі белгілері ашылып көрсетіледі. Сонымен бірге дәлелдеу теориясындағы соттық қателіктер, объективтік шындық және факт ұғымдары қарастырылады.

**Түйін сөздер:** дәлелдеме, қылмыстық процесс, дәлелдеу теориясы, қылмысты ашу, қылмыскерді ашкерелеу, факт.

Қылмыстық іс жүргізу құқығындағы дәлелдеме теориясының орнын белгілей келіп Г.М. Миньковский былай деп жазды: «Дәлелдеме теориясы қылмыстық процесс ғылымының бір бөлігі болып табылады, ол бөлік анықтауда, алдын ала тергеуде және сотта дәлелдеу процесін зерттеуге арналған, кез келген ғылыми теория сияқты оның ішкі тұтастығы және тиісті ғылым шеңберінде салыстырмалы түрде дербестігі бар. Алайда дәлелдеу тұтас алғанда былай қылмыстық процестен оқшау қала алмайтыны сияқты дәлелдеу теориясы да қылмыстық процесс ғылымынан тысқары қала алмайтыны түсінікті. Олар бөлік пен тұтас сияқты өзара табиғи түрде байланысқан» [1, 112 б.].

Сонымен, заң ғылымының саласы ретінде қылмыстық іс жүргізу құқығы құрамдас элемент ретінде дәлелдеме теориясын да қамтиды. Дәлелдеме теориясы өз кезегінде дәлелдеу құқығының ғылыми-теориялық базасы болып табылады.

Дәлелдеу теориясы мынадай мәселелерді талдайды:

- таным процесінің бір түрі ретінде объективті шындықты дәлелдеу туралы;
- осы процесте танымның негізі және

шындықтың өлшемі ретінде көрінетін қоғамдық тәжірибенің өзгеше нысандары туралы;

– қылмыстық істерді тергеу және талқылау кезінде таным объектісінің (дәлелденетін тақырыптың) ерекшелігі мен мазмұны туралы;

– қылмыстық сот ісін жүргізудегі дәлелдемелер ұғымы, олардың түрлері мен жіктелуі туралы;

– дәлелдемелерді пайдаланудың және оларды бағалаудың принциптері мен ережелері туралы;

– соттық зерттеудің объективтілігіне кепілдіктер беру туралы [2, 115 б.].

Дәлелдеме теориясының мазмұны дәлелдеу құқығының мазмұны үшін шешуші болып табылады. П.С. Элькиннің пікірі бойынша дәлелдеу құқығын дәлелдемелерді жинақтаудың, тексерудің және бағалаудың мақсатын, мазмұнын, тәртібін, шектерін және құқықтық құралдарын реттейтін қылмыстық іс жүргізу нормаларының жүйесі, сондай-ақ осындай бағалаудан туындайтын құқық қолдану органдары қорытындыларының негізділігі мен дәлелділігі деп түсіну керек [3, 39 б.].

Дәлелдеу құқығының мәнін осылай түсіну

оның өзіне тән белгілерін тұжырымдауға мүмкіндік береді. Дәлелдеу құқығының белгілері мыналардан көрінеді:

– дәлелдеу құқығының тәсілдері мен құқықтық реттеу тақырыбы қылмыстық іс жүргізуді дәлелдеу саласында қалыптасатын құқықтық қатынастардан тұрады;

– аталған құқықтық қатынастарды дәлелдеу құқығымен реттеу тәсілдері қылмыстық іс жүргізу тәсілдерінің ішінара дәлелдемелерді жинақтауға, тексеруге және бағалауға бағытталған тәсілдердің шеңберінен шықпайды, яғни дәлелдеу құқығының нормалары қылмыстық іс жүргізу құқығы нормаларының құрамдас бөлігі болып табылады;

– дәлелдеме және дәлелдеу мәселелері бойынша дәлелдеу құқығының мақсаттары қылмыстық іс жүргізу құқығы мақсаттарының бір бөлігімен сәйкес келеді және әрбір қылмыстық іс бойынша шындыққа қол жеткізуді және сот әділдігін жүзеге асыруды қамтамасыз етуді көздейді;

– қылмыстық іс жүргізу құқығына негізделген дәлелдеу құқығы алғашқысы сияқты құрылымдық тұрғыдан Жалпы және Ерекше бөлімдерге бөлінеді; аталған бөлімдердің қарым-қатынасы да қылмыстық іс жүргізу құқығындағыдай болып келеді;

– дәлелдеу құқығын дамытудың кейбір деңгейге дейін дербес сипаты болады, мұның өзі қылмыстық іс жүргізу құқығы шегінде жаңа ережелерді қалыптастыру және қолда барды тереңдету процесіне дәлелдеу құқығының оң ықпал етуінің негізі болып табылады;

– дәлелдеу құқығы нормаларының құрылымы тұтас алғанда қылмыстық іс жүргізу құқығы нормаларының құрылымына сәйкес келеді, сонымен бірге дәлелдеу құқығының жекелеген нормаларының ерекшелігі қылмыстық іс жүргізу құқығы нормаларын құрудың ерекшелігін көрсетеді.

Сонымен, сот ісін жүргізуде дәлелдермен жұмыс істеу, әділ соттың ұзақ жылдық тәжірибесі құқық қолдану қызметінде орын алған қайшылықты, сәйкессіздікті анықтайды. Дәлелдеме және дәлелдеу проблемаларының жиынтығы осы проблемалардың теориялық және тәжірибелік аспектілерін дербес түрде жетілдіру қажеттігін өмірге әкелді. Әуел баста бөлек-бөлек зерттеулер түптеп келгенде тұтастық және жүйелілікке тән дәлелдеу құқығына айналды.

Ғылыми әдебиетте дәлелдеу теориясының мәні түрінде түсіндіріліп келді. Дәлелдеу құқығының немесе дәлелдеме теориясының мәнін осылайша түсіну негізіне біздің көзқарасымызша, КСРО-ның соғыстан кейінгі кезеңіндегі іргелі еңбектердің бірінің авторы, академик А.Я. Вышинскийдің көзқарасы алынған. Ол 1946 жылдың өзінде былай деп жазды: «Дәлелдеме туралы ғылым немесе дәлелдеу құқығының теориясы, жалпы көпшілік мақұлдағандай, бүкіл сот құқығының басты, орталық теориясы болып табылады» [4, 120 б.].

Бірқатар процессуалистер процессуалдық ғылымның осы бөлігіне айрықша мән беретіндігі соншалық, бүкіл процесті дәлелдемелермен пайдалану өнеріне әкеліп тірейді [5, 83 б.]. Тұтас алғанда қылмыстық іс жүргізу құқығы мен дәлелдеме теориясының арасында генетикалық байланыстың бар екендігін тани отырып, А.Я. Вышинский сонымен бірге дәлелдеме теориясы мен дәлелдеу құқығының арасындағы айырмашылықты көрмеді, ол туралы оның «дәлелдеу құқығының теориясы» деген термині сөзімізді растайды.

«Дәлелдеу құқығының теориясы» термині осы заманғы ғылымда «дәлелдеме теориясы» мен «дәлелдеу құқығы» ұғымдарының араласуына жол бермейтін біршама өзге мағынада қолданылады. Мәселе мынада, құқықтағы кез келген бағыт фундаменталдық-теориялық және нормативтік-қолданбалы екі аспектінің өзара байланысын көздейді. Сонымен, дәлелдеме теориясының құрамдас бөлігі ретінде дәлелдеу құқығын бір мезгілде, бұрын айтылғанындай, екі аспект түрінде қарауға болады: 1) дәлелдеу құқығының теориясы; 2) дәлелдеме құқығының нормалар жиынтығы. Бірыңғай әдістемелік ерекшелігі бар мұндай бөлу нормативті регламент түрінде көрінетін міндетті бөлігінен құқықтық нұсқамалармен әрдайым сәйкес келе бермейтін қорытынды ережелердің жүйесінен тұратын факультативті бөлігін ажыратуға мүмкіндік береді. Мұндай қарым-қатынас фундаменталдық-теориялық бөлігінің анағұрлым кең ауқымды мазмұнына байланысты заңды. Міне, осы мағынада П.С. Элькин: «Кеңестік қылмыстық іс жүргізу құқығы ғылымының жалпы міндеттерінен дәлелдеу құқығы теориясының (тақырыбының ерекшеліктерін айқындайтын) өзгеше міндеттері бөлінуі мүмкін», – деп атап кеткен [6, 97 б.].

Қылмыстық іс жүргізуде дәлелдеудің мақсаты шындықты анықтау болып табылады. Философиялық көзқарас бойынша шындық дегеніміз – танушы субъектіні объектінің бар-бар бейнелеуі, адам мен оның санасынан тыс және тәуелсіз оны тап сол күйінде көшіру. Қылмыстық сот ісін жүргізуде шындыққа қол жеткізу соттың қателеспейтіндігіне кепілдік береді. Бұл мәселедегі түсінбеушілік адамның тағдырында үлкен қателікке ұрындырады. Шындыққа қол жеткізбеу салдарының көрнекі құралы ретінде «гомель ісі» мысал бола алады, осы іс бойынша 1981 жылы тергеуші мен инспекторды саналы түрде «өлтіргені үшін» бес кінәсіз адам сотталды. Екі жылдан кейін тап сол жерде тағы да кісі өлімі болды. Бұл қарақшылықтың бәрін К. атты ағайынды үшеу және олардың екі баласы жасаған болатын. Бұл адамдар жоғарыда аталған кісі өлімдерінің арасында тағы да 11 қылмыс жасаған.

Сот қателіктері – әдетте шындыққа көз жеткізбеудің салдары. Шындыққа қол жеткізу мақсатын ескермеу соттың сот әділдігін жүзеге асыру функциясын қандай да бір мағынадан айырады.

Дәлелдеудің мақсаты ретінде шындықты айқындаудың процессуалдық құқықтық табиғаты болады. Қылмыстық сот ісін жүргізу міндеттерінің бірі ҚІЖК-нің 8-бабында қылмысты тез және толық ашу деп көрсетіледі. Одан әрі ҚІЖК-нің 24-бабында істің мән-жайын жан-жақты, толық және объективті зерттеу үшін соттың, прокурордың, тергеушінің, анықтаушының заңда көзделген барлық шараларды қабылдауға міндетті екендігі ескертіледі. Шындық ұғымының өзі міндеттер мен принциптерге арналған тарауда да аталады. Атап айтқанда ҚІЖК-нің 24-бабында былай делінген: «Сот тараптардың пікірімен байланысты емес және өз бастамашылығымен қылмыстық іс бойынша ақиқатты анықтау үшін қажетті шаралар қолдануға құқылы» [7, 10 б.].

Сонымен, шындық ұғымын қылмыстық процестің принциптерімен өзара байланыста қарау қажет, мұның өзі оған айрықша маңыз береді.

Бұл ережелер өзінің мәнісінде мынаны көздейді: қылмысты ашу өмірде орын алған жағдайларды анықтауды мақсат етеді, ал зерттеудің объективтілігі – іс бойынша дәлелдемелерді алу және бағалау процесінде

алаламай және алдын ала тон пішпей адалдық таныту. Сонымен, осы бөліктегі заң ережелерінің мағынасы қол жеткізген білімнің тану объектісіне сәйкес келуі қажеттігін ескертеді. Объект туралы білімнің объектінің шынайы белгілеріне сәйкес келуі шындық болып табылады.

Қылмыстық сот ісін жүргізуде материалдан-дырылатын дәлелдемелермен өткеннің бейнесін ойша қалпына келтіру арқылы шындыққа қол жеткізіледі. Осы шындық дәлелдеме теориясында материалдық шындық деп аталады. М.С. Строгович қылмыстық процестегі материалдық шындықты тергеудегі және шешілу үстіндегі істің жай-жапсары туралы, қылмыстық жауапкершілікке тартылған адамдардың кінәлі екендігі немесе кінәсіз екендігі туралы тергеу мен сот қорытындыларының объективті шындыққа толық және дәлме-дәл келуі деп анықтайды [8, 78 б.]. Және әрі қарай ол өз ойын материалдық шындық дегеніміз объективті шындық деп қорытындылайды. М.С. Строговичтің пікіріне В.Д. Дороховтың анықтамасы да жақын келеді, соңғысы объективті шындық дегеніміз – объективті шындықты дұрыс бейнелейтін адамзат білімдерінің мазмұны және ол субъектіге, адамға, адамзатқа тәуелсіз деп түсіндірді. Атап айтқанда, шындық дегеніміз – болмыстың өзі емес, объективті болмысты дұрыс танудың нәтижесі. Ол объективті, өйткені оның мазмұны бейнеленетін объектіге сәйкес келеді. Қылмыстық сот ісін жүргізу саласында объективті шындықты әлдеқайда кеш түсіну объективті шындықты субъективті бейнелеудің жоғарғы шыңына шығарады және объективтік шындықты зерттелетін фактілер мен жағдайларға субъективтік пайымдаудың толық және дәлме-дәл сәйкес келуі деп анықтайды.

Бұрын айтылғандардан көрініп тұрғанындай, зерттеушілер тұтас алғанда дәлелдеудің мақсаты шындықты анықтау деп түсінеді және бұл шындықтың объективті түрі болады.

Шындықты философиялық түсіну, мұның өзі методологиялық көзқарас тұрғысынан өте маңызды, оның екі жақты бастауын: салыстырмалы және абсолюттік шындықты ескеруін көздейді. Шектеулі білімнен анағұрлым терең және дәл білімге өрлеу процесі шындыққа салыстырмалы сипат береді. Шындықтың салыстырмалылығы тарихи, экономикалық, әлеуметтік сипаттағы танымның шектеулілігімен алдын ала анықталады. Бірақ шындық

объективті болса, онда кез келген салыстырмалы шындықта абсолюттік білімнің элементтері болады. Бұл орайда философия абсолюттік шындықты тақырыпты толық, егжей-тегжейлі қамтыған және танымның одан әрі даму барысында жоққа шығарылуы мүмкін емес білім деп бағалайды. Осыны ескерсек, қылмыстық сот ісін жүргізуде қол жеткізілетін шындықтың сипаты туралы мәселені шешу дәлелдеме теориясы үшін принципті түрде маңызды болып табылады.

Қылмыстық процесте қол жеткізілетін шындықтың екі жақты (салыстырмалы және абсолюттік) сипаты туралы көзқарас мынадай түсініктер бойынша анағұрлым қолайлы көрінеді:

1. Принципінде абсолюттік шындыққа қол жеткізуге болады деп тану қылмыстық сот ісін жүргізуді жүзеге асыратын құзыретті органдар қызметінің нәтижесінде де абсолюттік шындыққа қол жеткізуге болады деп есептеуге негіз береді.

2. Абсолюттік және салыстырмалы шындықтың арақатынасы және өзара байланысы жеткізілетін шындықтың сипатында да қолданылады.

3. Дәлелдеуде абсолюттік (объективтік) шындыққа қол жеткізу мүмкіндігін жоққа шығару ісі бойынша сот шешімінің әділеттілігіне және шынайылығына, яғни сот әділдігін орындаудың мүмкіндігімен қажеттілігіне күмән келтіреді.

4. Дәлелдеуде салыстырмалы шындыққа қол жеткізуді жоққа шығару диалектика заңдарына қайшы келеді, мұның өзі айналып келгенде дәлелдеме мен дәлелдеудің мәнісін ғылыми тануда методологияны жоққа шығаруға не адамның әлемді тануда меңгере алмайтын шегі бар екендігін тануға әкеледі.

5. Қатаң түрдегі құқықтық тыйым салулар мен рұқсат беру жүйесінде көрінетін тергеу мен сот органдары қызметінің ерекшелігі танымдық қызметтің тереңдігіне, көлеміне өзінің ізін қалдырады. Бұл қызмет, бір жағынан, іс бойынша белгіленетін шектермен, екінші жағынан, құқықтық нұсқамалардың шеңберімен шектелген. Осы белгіленген шеңбердің ішінде қол жеткізілген шындықтың толық сипаты бар, сондықтан ол абсолюттік болып табылады. Тап осы шындық одан тысқары білімдермен салыстырғанда – салыстырмалы.

Дәлелдеудің мақсаты ретінде шындыққа қол жеткізу бұрын қолданылып жүрген заңда

тікелей бекітілген жоқ. Бұл мақсат қылмыстық сот ісін жүргізу міндеттерінің мәнісінен жанама түрде туындайды. Осыған орай жекелеген зерттеушілер бұл мақсат жалпы қылмыстық процеске тән емес деп есептеді. Осыған байланысты П.С. Элькинды былай деп қарсылық білдіреді: «Заң шығарушының қылмыстық сот ісін жүргізу мақсаттарының мазмұны мен міндеттер ұғымын енгізуі бізді абыржытпауға тиіс, өйткені «мақсаттар» мен «міндеттер» ұғымдарының рең өзгешелігі олардың мазмұнындағы айырмашылықта емес, оларды әр түрлі аспектіде пайдалану мүмкіндігінде жатыр. Сондықтан осы категория оның философиялық ұғымында зерттелген кезде... «мақсат ұғымын пайдаланған дұрыс» [6, 51 б.].

Әдебиетте «шындыққа қол жеткізу» терминінің заңдылығына қатысты пікірлер де орын алды. Жекелеген авторлар қылмыстық процесте шындыққа қол жеткізілмейді, дұрысында анықталады деп есептеді. Осы еңбектің авторына мұндай түрдегі түзету елеусіз сияқты көрінеді, дегенмен шындықтың мақсат екендігін назарға алатын болсақ, онда мақсат ретінде ол анықталмайды, керісінше қол жеткізіледі. Егер де Қазақстан Республикасы ҚІЖК-нің 24-бабының 3-бөлігінде орын алғанындай «қылмыстық істер бойынша ақиқатты анықтау үшін қажетті шаралар қолдануды» талап ететін болсақ, онда мақсатқа түзілімнің немесе тіпті міндеттің мағынасын беруден бас тартқан қисынды [7, 10 б.]. Құқықтық мағынасына зиян келтіре отырып, істің лексикалық жағына баса қылмыстық-құқықтық баға беру объективтік шындықтың мазмұнына енбейді деп есептейді. Оған керісінше Н.А. Пьянов уәкілетті адамның (органның) бағалау қызметінің таным процесімен генетикалық өзара байланысы туралы ережені сенімді түрде дәлелдейді [9, 113 б.].

Бағалау қызметі әрекетті бағалаумен қатар жүреді. Сондықтан бағалау-қылмыстық процестегі объективті шындықтың ажырамас бөлігі болып табылады. 60-шы жылдардың басында «материалдық шындық» терминінің орындылығы туралы мәселе талқыланды. Оны қылмыстық-процессуалдық ғылымға енгізу барысында кеңес құқығындағы шындық ұғымын буржуазиялық құқықтағы формальды шындық ұғымынан шектеуге байланысты болғандығын айту қажет. Осы заманғы ғылым «объективтік шындық» ұғымын жиі



қолданады, дегенмен бұл орайда «объективтік шындық» және «материалдық шындық» ұғымдарының мағыналық бірлігін жалпы көпшілік мақұлдаған деп есептелінеді (бұл туралы М.С. Строговичтің, В.В. Лазаревтің, С.С. Алексеевтің, П.Ф. Пашкевичтің, П.С. Элькинстің еңбектерінде айтылған). Оның үстіне шындық «объективтілік» ұғымы мазмұнымен байланыссыз түсіндірілуі мүмкін емес.

Дәлелдеменің түсінігі Қылмыстық іс жүргізу кодексінің 115-бабында: «Оның негізінде анықтаушы, тергеуші, прокурор, сот осы кодексте белгіленген тәртіппен Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексінде көзделген әрекеттердің болғандығын немесе болмағандығын, айыпталушының бұл әрекетті жасағандығын немесе жасамағандығын және айыпталушының кінәлілігін не кінәлі емес екендігін, сондай-ақ істі дұрыс шешу үшін маңызы бар өзге де мән-жайларды анықтайтын заңды түрде алынған фактілі деректер қылмыстық іс бойынша дәлелдемелер болып табылады», – деп берілген.

Қылмыс оқиғасы өткен шақта болған себептен тергеу мен сотқа қылмыстық істің жағдайы мен фактілі мән-жайларын тікелей қабылдай алмайды. Іске маңызы бар кез келген факт дәлелденуге тиісті және осы фактінің толықтығы, жағдайлары толық дұрыс анықталуға қажет.

М.С. Строгович айтқандай: «Қылмысты ашу және қылмыскерді әшкерелеу, бұл дәлелдемелерді табу, қылмыстың оқиғасын шынайы анықтап, қылмысты жасаған адамды заңды жауапкершілікке тартуға мүмкіндік береді, оның кінәлілігін анықтайды, оған лайықты жазасын қолдануға көмектеседі» [8, 227 б.].

Дәлелдеудің басты мақсаты болып сотқа берілген құжаттардың қайсысы соттық дәлелдеме болатыны және сот шешім шығарған кезде қолданылу мүмкіндігі шешіледі. Белгілі бір істер бойынша дәлелдеу нақты бір фактілер және жағдайлармен, уақыт және кеңістікпен шектеледі. Бұл дәлелдемелерді жинау, тексеру және бағалаудан тұрады.

Қылмыстық іс жүргізуде дәлелдеу танымның ерекше әдістерімен сипатталады, себебі құқық қолдану уақытында осы әрекеттер арнайы сипатта болады.

Қылмыстық іс жүргізуде дәлелдеу ретінде қылмыстық іс жүргізу заңдарына сәйкес алдын ала тергеу органдарының және соттың

қылмыстық сот өндірісінің мәселелерін заңды, негізделген және әділ шешу үшін маңызы бар мән-жайларды анықтау мақсатында дәлелдемелерді жинаудан, зерттеуден, дәлелдемелерді пайдалануға қабылдаудан тұрады. Дәлелдеу:

а) дәлелдемелерді тікелей зерттеу арқылы тексеру, істің мән-жайларымен салыстыру, жаңа дәлелдемелерді табу және олар бойынша шешімдер алу;

б) дәлелдемелерді бағалау, яғни олардың шынайылығы жөнінде ой қалыптастырудан тұрады.

Сот тергеуіндегі дәлелдеудің нақты мазмұны болып дәлелдеу затының құрамы болатын, ақиқатты білу үшін маңызы бар фактілермен жағдайларды анықтау табылады. Сондықтан соттағы дәлелдеу – басты сот талқылауына қатысушылардың іс бойынша дәлелдемелерді, фактілерді және жағдайларды тексеру, анықтау және бағалау жөнінде белсенді зерттеу қызметі.

Танымдардың жалпы танымы бойынша дәлелдеу процесі мен іс бойынша ақиқатты анықтау, бір-бірімен тығыз байланысты процесс. Бұл қызмет, кез келген танымдық қызмет сияқты, нақты логикалық ережелер мен материалистік диалектика заңдарына бағынады. Дәлелдеу уақытында жиналған фактілі құжаттар.

Тексеру, талдау, бағалау және негіздеу осының негізінде сәйкесінше зерттелетін мән-жай және айыпталушының оған қатысы жөнінде шешім шығарылады.

## Әдебиеттер

1 Миньковский Г.М. Профилактика правонарушений среди несовершеннолетних. – Киев, 1987. – 213 с.

2 Трусов А. И. Основы теории судебных доказательств. – М., 1960. – 176 с.

3 Горский Г.Ф., Кокорев Л.Д., Элькинд П.С. Проблемы доказательства в советском уголовном процессе. – Воронеж, 1978. – 183 с.

4 Вышинский А. Я. Теория судебных доказательств в советском праве. – М.: Юрид. изд-во НКЮ СССР, 1941. – 220 с.

5 Банин В.А. Предмет доказывания в советском уголовном процессе. – Саратов: СГУ, 1981. – 157 с.

6 Элькинд П.С. Сущность уголовно-процессуального права. – Л., 1963. – 172 с.

7 Қазақстан Республикасының Қылмыстық іс жүргізу кодексі. – Алматы: Юрист, 2007. – 200 б.

8 Строгович М.С. Курс советского уголовного процесса. – М., 1968. – Т.1. – 470 с.

9 Пьянов Н. А. Проблемы содержания истины в применении норм права // Теория и практика установления истины в правоприменительной деятельности: Сб. науч. тр. – Иркутск, 1985. – С. 113.

### References

1 Minkovsky GM Criminum fictorum cohibitionem Juvenile DELINQUENTIA. – Kyiv, MCMLXXXVII. – CCXIII p.

2 Timidi AI fundamenta iudiciale testimonium. – M., MCMLX. – CLXXVI.

3 Gorsky G., Kokorev LD, Elkind PS Problematis

probandae Soviet IUDICIO PUBLICO. – Voronezh, MCMLXXXVIII. – CLXXXIII p.

4 AY Vyshinsky theoria iudiciale testimonio Soviet legem. – Moscua: Legal. publ NKYU USSR, MCMXLI. – CCXX c.

5 Banin VA Subiectum probandi in actionem criminalem sovetstkom. Saratov, Saratov, MCMLXXXI. – CLVII p.

6 Elkind PS Essentia criminalibus – legem processualem. – L., MCMLXIII. – CLXXII p.

7 Kazakhstan Respublikasynың Қылмыстық іс жүргізу кодексі. – Алматы: postremo iurisconsultus, MMVII. – CC b.

8 Strogovich MS Cursum Soviet criminalibus ratio. – M., MCMLXVIII. – Vol.1. – CDLXX p.

9 Pyanov NA Problematum content verri in applicatione lex // Theoria Exercitatione, veritatis in lege cogendi: Sat. scientificum. mp. – Irkutsk, MCMLXXXV. – S. CXIII.

Е.Т. Алимкулов, А.К. Жанибеков

### Значимость теории доказательств в уголовном процессе

В данной статье автор рассматривает общие положения о теории доказательств, сложившиеся в современной науке уголовного процесса. Автор делает анализ сложившихся на данный момент мнений о доказательствах и фактах.

**Ключевые слова:** доказательства, уголовный процес, теория доказательств, раскрытие преступления, изобличение преступника, факт.

Y. T. Alimkulov, A.K. Zhanibekov

### The significance of the theory of evidence in criminal proceedings

In this article, the author examines the general provisions on proof theory has developed in the modern science of criminal proceedings. The author makes an analysis on the current prevailing opinion on the evidence and facts.

**Keywords:** evidence, criminal procedure, proof theory, solve the crime, exposing the criminal, the fact.